

שבת לו

משה שווערד

1. רמב"ם יד החזקה הלכות שבת פרק כד

(יב) אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול ומפני מה נגעו באיסור זה אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוכך בשבת כהילוכך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול [1] כדי שלא יהיה כיום חול בעיניו ויבוא להגביה ולתקן כלים מפניה לפינה או מבית לבית או להצניע אבנים וכיוצא בהן שהרי הוא בטל ויושב בביתו ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה (דברים ה') למען ינוח:

(יג) [2] ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה [3] ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות אלא בטלין כל ימיהן כגון הטיילין ויושבי קרנות שכל ימיהן הן שובתים ממלאכה ואם יהיה מותר להלך ולדבר ולטלטל כשאר הימים נמצא שלא שבת שביתה הניכרת לפיכך שביתה מדברים אלו היא שביתה השווה בכל אדם ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר. [השגת הראב"ד - ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול ואסרו שלא יטלטל אלא הכלים הצריך להם כמו שיתבאר א"א עוד אמרו (שבת קכד) אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא ועוד אמרו (שם שבת קכג) בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים על השלחן נמצא [4] כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה]:

2. תוספות מסכת שבת דף לה עמוד ב

והתניא שופר מטלטלין כו' - תימה לר"י הא ע"כ האי דשרי לטלטל שופר היינו לצורך גופו או לצורך מקומו דמחמה לצל אפי' ר' שמעון אסר כמו שאפרש בסמוך [א] דשופר מלאכתו לאיסור הוא וברייתא דלעיל דאסר להצניעו היינו מחמה לצל והוי כמו מרא שלא יגנב בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד): דהיינו טלטול שלא לצורך ואומר ר"י דמשמע ליה דאסר בברייתא דלעיל אפי' לצורך גופו ומקומו מדקתני לפי שאין מטלטלין ולא קתני לפי שאין מצניעין וא"ת וכיון דאיירי הכא הא דמטלטל שופר היינו לצורך גופו א"כ חצוצרות אמאי אין מטלטלין וי"ל דחצוצרות מוקצה יותר משופר כמו שאפרש בסמוך [ב] ומיהו מתוך פירוש הקונטרס משמע דשופר הוי מלאכתו להיתר.

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות. ומכאן הקשה במג"א (סי' רסו ס"ק יט) אהא דפסק הרמ"א שם (סי"א) במוקצה שכבר בידו דיכול להניחו בכל מקום שירצה, וכ"כ בשו"ע (סי' שח ס"ג) דא"כ אמאי צריך שיעור להוליך שופרו לביתו, הא כיון דמוקצה בידו מותר לטלטלו. ותירץ דעכ"פ עדיף שלא יבוא לידי כך. ועי' בכיאוור הגר"א שם דחולק על המג"א וס"ל דלא התירו אלא כשהתחיל לטלטל ברשות. וכן באבן העזר שם חולק, וס"ל דודאי מוקצה אפי' בא לידו מע"ש כשמגיע שבת צריך מיד לזרקו ואסור לטלטלו כלל עי"ש. אבל בתוספת שבת (סו"ס"י שז) כתב דגם בהיה בידו מוקצה מבעו"י אין צריך להניחו מידו

4. הערות הגר"ש אלישיב מסכת שבת דף לו עמוד א

א) רש"י ד"ה הא ר' יהודה... שופר תורת כלי עליו. ברש"י מבואר דדוקא לר"י יש על השופר תורת כלי ור"ש פליג עליה, וצ"ע מנין לו לרש"י להמציא מח' חדשה בכעין זה ובתוד"ה הא מבואר דבמלאכתו לאיסור ר"ש ור"י שוין. ועי' להלן.

5. תוספות מסכת שבת דף לו עמוד א

הא ר' יהודה - לר' יהודה מטלטלין שופר אע"ג דמלאכתו לאיסור שרי לטלטלו לצורך גופו ומקומו כדמוכח בפרק כל הכלים (לקמן קכד): דאמר רב מכבודות של מילתא מותר לטלטל בשבת ושל תמרה אסור פירוש לפי שמלאכתו לאיסור ור' אלעזר אמר אף של תמרה במאי עסקינן אילימא לצורך גופו ומקומו בהא לימא רב של תמרה לא והא רב כרבא ס"ל דשרי דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ואי ר' יהודה אסר והא רב סבר כר' יהודה דאית ליה מוקצה ובפרק תולין (לקמן דף קמא: ושם) גבי הא דפריך לאביי [ורבא] ממנעל שעל גב האימום משמע בהדיא דשרי ר"י בדבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו ותניא נמי בפרק כירה (לקמן דף מד.) ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו בשבת אבל בחצוצרות אסר משום דכיון דלא חזי למלאכת היתר אלא מעט מקצה ליה לגמרי ממלאכת היתר והוי כמטה שיחדה למעות והניח עליה מעות דאמר רב יהודה א"ר (לקמן דף מד:) דאסור לטלטלה ומוקי לה כר' יהודה וכמו קינה של תרנגולים דמשמע לקמן (דף מה:) דאסור לר' יהודה אפי' לצורך גופו ומקומו.

6. תוספות מסכת שבת דף לו עמוד א

הא ר' שמעון - דלית ליה מוקצה אלא מוקצה מחמת חסרון כיס ודוקא לצורך גופו או מקומו הוא דשרי אבל מחמה לצל מודה ר"ש דאסור דתנן בפרק כל הכלים (לקמן דף קכב:): נוטל אדם את הקורנס לפצע בו את האגוזים קורדום לחתוך בו דבילה אבל מחמה לצל אסור וכו' שמעון היא מדקתני סיפא מחט של יד ליטול בו את הקוץ ובהנחניקין (סנהדרין דף פד:) מוקי לה כר' שמעון ובשילהי האורג (לקמן קז:). נמי מוכח מינה דמפיס מורסא מותר לכתחילה וההיא דמפיס מורסא מוקמא כר"ש בריש פ' ח' שרצים (לקמן דף קז:) ובפ' בתרא (לקמן קנז:). נמי פשיטא לן דמתניתין דכל הכלים אתיא כר"ש דקאמר דבמוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר"ש דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה וגבי מכבודות של תמרה (דף קכד:) דפריך אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה ואי שרי ר"ש אף מחמה לצל מאי קושיא דילמא ר' אלעזר כר"ש ס"ל.

7. תוספות מסכת שבת דף לו עמוד א

הא ר' נחמיה - ההיא דאסרה שופר וחצוצרות דתניא בפרק חבית (לקמן דף קמו.) אפי' תרווד אפי' טלית אפי' סכין אין נוטלין אלא לצורך תשמישן ופ' בקונטרס תשמישן המיוחד להם ומשמע לפי דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטלו לשום צורך דהא מיוחד למלאכת איסור ואנן בעינן שיהא מיוחד לצורך אותו דבר שנוטלו בשבת וקשה לר"ת דאמר בפרק חבית (ג"ז שם) חותלות של תמרים ושל גרוגרות מתיר אבל לא מפיקע ולא חותך ומוקי לה כר' נחמיה וכן בפרק בכל מערבין (עירובין דף לה. ושם) הכא במנעול דקטיר במיתנא ובעי סכינא למיפסקיה ומוקי כר' נחמיה ואמאי אסר בסכין כיון שהוא עומד ומיוחד לחתיכה והר"ר שמעון הזקן הקשה לפירוש הקונטרס דהיכי קאמר רבא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד.) ואתא ר' נחמיה למימר דאפי' כלי שמלאכתו להיתר לצורך גופו או לצורך מקומו אין מחמה לצל לא היכי שרי לצורך מקומו והלא אין זה תשמיש המיוחד לו ודוחק ר"ת לומר לפי הקונטרס דקערות אחר שאכלו בהן דדרך להסירן כל שעה חשיב צורך מקומו תשמיש המיוחד לו ונראה לר"ת דלא שרי ר' נחמיה אלא תשמיש הרגיל לעשות בו בחול אפי' אינו תשמיש המיוחד לו ואפי' דבר שמלאכתו לאיסור שרי כיון שדרך אותו תשמיש לעשות ממנו בחול כגון קורנס לפצע בו את האגוזים וקורדום לחתוך בו את הדבילה והיינו לצורך תשמישו דקאמר כלומר מה שרגיל לעשות בו בחול ולא אתא לאפוקי אלא מחמה לצל וכגון תשמיש שאינו רגיל לחתוך כגון חותלות של תמרים בסכין או מנעול דקטיר במיתנא ושופר נמי אין דרך בחול לגמע בו מים לתינוק והסקה בכלים דתניא בפרק כל הכלים (לקמן דף קכד:) אין מסיקין בכלים כו' ומוקי לה כר' נחמיה ומביא ר"ת ראייה מפרק כל הכלים (ג"ז שם) דתנן כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך ומפרש רבה בגמרא דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו אין לצורך מקומו לא והשתא מה לו להזכיר דבר שמלאכתו לאיסור כיון דמתניתין לא איירי אלא במלאכתו להיתר אלא ודאי משום ר' נחמיה נקטיה דבעי למימר

ואתא ר' נחמיה למימר דאפילו דבר שמלאכתו להיתר כו' ומשום דמשהו ר' נחמיה מלאכתו להיתר למלאכתו לאיסור נקט מלאכתו לאיסור דלר' נחמיה תרוייהו לצורך גופו שרי ולצורך מקומו לא ולרבא תרוייהו לצורך גופו ומקומו שרי מחמה לצל לא ולשון אפי' משמע נמי הכי.

8. ספר קהלות יעקב

סימן כג

דבר שאסור לזה ושרי לאחרני

אי הוי מוקצה

בשער המלך ריש ה"ל לולב הכ"ה הביא ספיקו של מהר"י ן נעים ז"ל על מי שזכרים שלא לשאוב מעלה עשן הטיטון צו"ע חס יכול לעלטל הקנה ששואפין הטיטון ממנו, מי אמרי' כיון דלדידי הו"ל כלי שמלאכתו לאיסור הו"ל מוקצה ח"ד כיון דלאחרני שרי אינו מוקצה אפילו לדידי, וצשע"מ כתב דזה מחלוקת הראשונים ז"ל פ' מפנין דנחלקו אי דמאי חשיב מוקצה לעשירים שאסורין לאוכלו או לא משום דחזיא לעניים [והא דאמרינן התם משום הו"ל דאי צעי מפקר נכסי וכו' חד מחרי טעמי נקט]. והנה נלענ"ד ראי' מס"פ צמח מדליקין דתני חדא שופר מותר לעלטל ותני חדא דאסור ומשני הא ביחוד הא בצבור דשופר של יחיד אינו מוקצה כיון דראוי ליתן צו מים לתינוק, וצשופר של רבים אינו עומד לזה, ופרכינן דשופר של רבים נמי חזי ליתן צו מים לתינוק עני [שהוא מוטל על הצבור

לפרנסו, רש"י ז"ל] הרי מצוה דדבר דחזיא לאחרני אינו מצטל ממנו שם מוקצה, אלא אחו' לאחרני מוטל עליו, דהוי אז השתמשות דידי.

מיהו אין זה ראי' אלא לפירש"י ז"ל שפירש דע"י שראוי ליתן לתינוק המוטל עליו נחשב כלי שתשמישו להיתר ואינו מוקצה כלל, אבל לפירוש החוספות שם דע"י שראוי ליתן לתינוק לא נחצטל שם מוקצה ממנו, כיון שתיקר מלאכתו לאיסור, רק דכיון דעכ"פ משתמשים צו לפעמים למלאכת היתר באקראי, שרי לעלטל לצורך גופו ומקומו צין לר"י צין לר"ש ט"ש, ואם כן אין ללמוד מכאן לנדון שאלחנו, דצנ"ד דלאחרני הוא כלי של היתר גמור, י"ל דכ"ג לא מחשב מוקצה גם למי שאינו ראוי לו, ועכ"פ לדעת רש"י ז"ל למדנו דכלי שראוי לאחרני ומשתמשים צו בכלי כזו, אלא שהוא נמלא אלל מי שאינו ראוי לו להשתמש [כגון ליצור שאין תינוק מוטל עליהן] הו"ל מוקצה.

9. ספר שערים מצויינים בהלכה

הני תלת מילי אישתני שמייהו מחורבן ביהמ"ק הצוצרתא שופרא ושופרא צוצרתא. בג' מקומות בש"ס בע"ז (מו). ובזבחים (סח.) ובמנחות (כת.). הקשו התוס', דבמס' קנים (פ"ג מ"ו) תנן, זהו שאמר כשהוא חי קולו אחד, וכשהוא מת קולו שבעה וכו', קרניו לחצוצרות, ובמס' תמיד תנן ושתי חצוצרות של כסף, ומשמע דאף לדורות היו של כסף. ותירצו (ת"י א') דהא דתנן במס' קנים שהיו מקנים, היינו שופר, וכדאמרינן

במס' שבת דאישתנו שמייהו. ובתוס' יו"ט (קנים שם) כתב, דהא דקאמר במס' שבת דנפ"מ לשופר של ר"ה, ה"ה דהוי מצי לומר דנפ"מ לפרש המשנה במס' קנים, אלא דטפי קאמר דנפ"מ לענין דינא לתק"ש בר"ה. והנה

10. הגהות הרה"ג יעקב עמדין

דף לו גמ' בני תלת מילי אשתנו שמייכו ממי חרנ
 בהמ"ק חלוצותא כו'. י"ב נ"ל טעם נכון
 לדבר לפי שנמקדש היו תוקעין בשניהם יחד דכתיב
 בחלוצות וקול שופר הריעו לפני המלך ס' [ר"ה כו.]
 ומשחרב בהמ"ק נטלו חלוצות בר"ה. לכן שמו זכר
 לדבר ע"ד א"כ אשכחך ירושלים ולהתפלל להשי"ת
 שיחזירם לנו. לסיבך קראו לשופר חלוצות לומר
 זכו החלוצות ואין כאן חלוצות אחרות וגם
 כדי שלא יטעו לתקוע גם עתה בחלוצות. וכן
 מזה הטעם עלמו שינו שם החלוצות והחליפוס
 כשם שופר שלא לטעות בחעניות לתקוע גם
 בשופר על כן קראום שופר כלומר זהו שופר לזכור
 שאין כאן שופר אחר. וכן עד"ו החליפו שם ערבה

בלפפסה שגם ערבה תלויה במקדש שכל זמן שהיה קיים
 היו מניאין ערבה למקדש מלבד ערבה שכלולב שנאמר
 ערבי שמים [ע' בסוכה לד] וכשחרב הבית בעלם
 ערבה אחת. לכן שינו שמה שלא יטעו לקחת גם עתה
 שמים משום דכתיב ערבי והשתא מדכרו לכו ע"י שינו
 השם דלא ליחו למטעי. ותו משום דלפפסה נזכרה
 לגנותן של ישראל כדאי' פלי"ה [סוכה שם] לכן עתה
 נאה לה שם זה לזכירן גנותן שע"י חטאם הפסידו
 בערבה. וינקשו רחמים על בנין המקדש. וכן הדבר
 מכוון נפחורא כו' עמ"ש כס"ד [חסר תי' אחת כתיב]
 והם דברים נכונים כס"ד :

11. שפת אמת מסכת שבת דף לו עמוד א

בגמ' נ"מ למקח וממכר קצת קשה מה חידש ר"ח הא ודאי המנהג דהשתא כו"ע יודעין דעכשיו קוראין לקטנה
 פתורא ולגדולה פתורתא ובשלמא בשופר וערבה קמ"ל העיקר דמקודם לא ה"ל כן ובמה שקורין עכשיו שופר
 וערבה אין יוצאין אבל הכא מאי קמ"ל ר"ח דמעיקרא לא הוי הכי וכן קשה בבבל בורסיף לפי' השני ברש"י
 לענין שם העיר בגט דאין נ"מ במה שהי' מקודם ומה קמ"ל וצ"ע:

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

ולגדולה פתורתא, וראיתי בשו"ת חת"ס
 (ליקוטים סי' מא) שכתב דהאחד יטעון הא
 איכא נמי מיעוטא דלא קרי ליה אלא פתורתא
 ואין הולכין בממון אחר הרוב, ע"כ קמ"ל
 דאשתני שמיה לגמרי ואפי' מיעוטא ליכא.

13. רש"י מסכת שבת דף לו עמוד ב

לגיטי נשים - דקיימא לן: בני בבל בקיאיין שצריך לכתוב גט לשמה, והמביא גט משם אין צריך לומר בפני נכתב
 ובפני נחתם, ובני שאר ארצות אין בקיאיין, וצריך, ועכשיו בני בורסיף היא בבל, ובבל של עכשיו היא בורסיף,
 והן עמי הארץ, כדאמרינן בעלמא (סנהדרין קט, א) בור שאפי' שנטלו מימיו, ואני אומר: נפקא מינה לגיטי נשים
 לענין שינה שמו ושמה ושם עירו ועירה פסול, וצריך לכתוב שם של עכשיו.

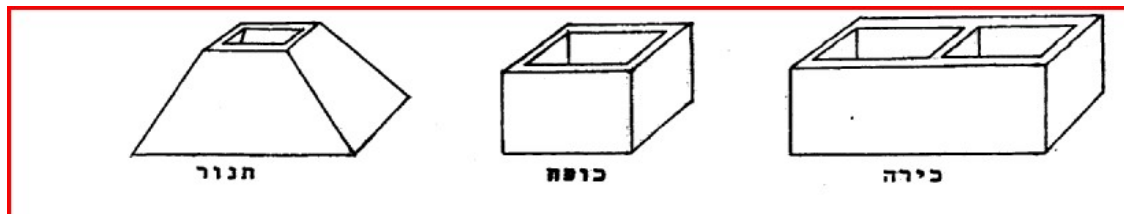
14. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף לו עמוד א

(ו) בורסיף בבל נ"מ לגיטי נשים. פירש"י דנ"מ לבקיאין לשמה בבבל. וצ"ע דאי"ז גזיה"כ דבבבל בקיאין לשמה
 ולא שמא קגרים ועי' ריש גיטין דאף בא"י במקומות הרחוקין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, וא"כ צריך
 לבדוק אי יש שם ת"ח ותלמידים המגיעים ול"ש לשמה בבבל או בורסיף. י"ל.

עוד פירש"י דנ"מ לכתוב שם העיר בגט. ותמה ע"ז בשפת אמת דמאי נ"מ במה שהיה קודם שם העיר ופשיטא
 שכותבין שם דעיר כדהשתא ומאי קמ"ל.

אך באמת ע"י אבן העזר ס' קכ"ח. ולגבי עיר שנשתנתה שמה הרי יש חילוק בדבר דאם בעיר זו לא פסק הישוב היהודי הרי"ז כותבין שם העיר כבראשונה למען לא
 יצא ח"ו לעז על גיטי העיר הקודמין שיראו שכתוב שם העיר אחרת מהשתא ועי' פ"ת שם סק"י"ז לגבי העיר בריסק וכן קרלין שנשתנה שמה ומ"מ המשיכו לכתוב
 בגיטיהם שם העיר כבראשונה אף שנתשקע שם הישן לגמרי. אך אם הפסיק הישוב ושוב נתחדש ובאמצע זה גם נשתנה שם העיר הרי בכה"ג כותבין שם החדש, דכיון
 שהפסיק הישוב לא חיישינן ללעז על הגט. ולפי"ז א"ש דה"נ בבל בורסיף. טובא קמ"ל שכותבין שם העיר כדהשתא דליכא לעז מאחר שהיה הפסק בישוב שם.

פרק כירה

HALACHOS OF SHABBOS-EIDER

מחלוקת חנוניה ורבנן

4. There is a מחלוקת (dispute) between חנוניה and רבנן (תשא).
רבנן holds that if a food was cooked בן דרוסאי (half or a third
cooked, see A 3,15) (תשג) one may place it onto a כירה before Shabbos
and allow it to remain on the כירה on Shabbos (תשג) (שהייה, see 1).
This is permissible even if the כירה was not prepared before Shabbos
by making it גרוף (removing the coals completely from the כירה)
(תשד) (כירה) or קטום (spreading ashes on the coals)* (תשה).

רבנן hold that even if a food has been cooked בן דרוסאי one
may not allow it to remain on the fire on Shabbos (שהייה) unless the
fire is גרוף or קטום (תשו). Only if a food was cooked completely
(נתבשל כל צרכו) and further cooking would be detrimental for him
(תשו) (מזטמק ורע לו), literally, shrinking or drying is bad for him
one may allow it to remain on a fire even if it is not גרוף or קטום
(תשא).

Which foods are considered as מזטמק ורע לו are discussed in 17.

*Note: According to some Poskim, the purpose of spreading ashes
on the coals is to cool them off (תשט). This serves as an indi-
cation that stirring the coals is removed from his mind (היטח
היטח) (תשי) (היעת), or as a visible reminder not to stir the coals (תשיא).

טלגיא

5. The Mishna in Shabbos (תשיב) says: If a כירה was heated [before Shabbos] (תשיג) with straw or hay [which do not produce coals] (תשיד) one may place upon it a pot of food (תשטו). If it was heated with peat or wood [which produce coals] (תשטז) "לא יתן" - one may not place upon it a pot of food unless he removes the coals from the כירה (גרוף) or covers the coals with ashes (קטום) (תשיז). [Since peat and wood produce coals we are afraid that he would stir the coals ("גזירה שמא יחחה") (תשיח), see 1].

The Talmud asks: Does "לא יתן" mean "לא יחזיר" that one is not permitted to return a pot to the fire on Shabbos (תשיט) (this is called "חזרה", see 1) unless it is גרוף or קטום? However, allowing it to remain on the fire from before Shabbos ("שהייה", see 1) would be permissible even if the כירה is not גרוף or קטום. Then the Mishna would be according to חנניה (תשכ) (see 4).

Or does "לא יתן" mean "לשהות תנן" that one is not even permitted to place a pot of food on the fire before Shabbos and allow it to remain on the fire on Shabbos (שהייה) unless it is גרוף or קטום [and of course חזרה would be prohibited] (תשכא)? Then the Mishna would be according to רבנן (תשכב). The Talmud does not resolve this question (תשכג).

מחלוקת הפוסקים

6. In deciding the halacha the Poskim disagree:

Some Poskim hold (תשכד) like רבנן ("לשהות תנן") that even to allow a pot of food to remain on the fire on Shabbos (שהייה) is prohibited unless it is גרוף or קטום or is cooked completely (נתושל כל צרכו) and further cooking would be detrimental for him (מצטמק ורע לו). This is the view of the מחבר (תשכה).

Many Poskim hold (תשכו) like חנניה ("לא יחזיר") that one may not return a pot to the fire on Shabbos (חזרה) unless it is גרוף or קטום (תשכז). However, one may allow a pot to remain on the fire on Shabbos (שהייה) even if the fire is not גרוף or קטום if it was cooked (תשכח). The מחבר says that the minhag is like this view (תשכט).

[Wherever שהייה is prohibited, one is required to remove the pot from the fire before the arrival of Shabbos (תשל) (see 23)].

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רנג סעיף א

כירה ... אסור ליתן עליה תבשיל מבעוד יום להשהותו עליה, אא"כ נתבשל כל צרכו והוא מצטמק (פי' הולך וחסר) ורע לו, דליכא למיחש שמא יחתה, או שהיה חי שלא נתבשל כלל דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר, ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חיתוי, אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפי' נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חיישינן שמא יחתה ואסור להשהותו עליה אא"כ גרף דהיינו שהוציא ממנה כל הגחלים, או קטם דהיינו שכסה הגחלים באפר למעט חומם; ואם נתן בה חתיכה חיה, מותר כאילו היתה כולה חיה דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ...

וי"א שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פי' שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מותר להשהותו ע"ג כירה...אפי' הוסק בגפת ועצים אפי' אינה גרופה וקטומה; ולא הוזכרה גרופה וקטומה והוסק בקש וגבבא אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי...ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, אסור. ואצ"ל אם עבר ושהה.

הגה: ונהגו להקל כסברא האחרונה.

ביאור הלכה סימן רנג ד"ה ונהגו להקל

נהגו להקל כסברא האחרונה - עיין בב"י שהאריך הרבה באלו השתי דעות והעתיק דברי הרא"ש שכתב דמפני שישאל אדוקים במצות עונג שבת ובודאי לא ישמעו לנו ע"כ הנח להם ע"ש משמע מזה דרך משום זה לא רצה למחות וכן הב"י גופא ממה שהעתיק דעה הראשונה בסתמא והדעה השניה בשם י"א משמע ג"כ דעתו נוטה להחמיר אך מ"מ אין בנו כח למחות במקילין שכבר נהגו העם כה"א וכמו שכתב הרמ"א וע"כ לפ"ז לכתחלה בודאי טוב ליהרהר שיהיה מבושל כ"צ קודם חשכה ולסלקו מן האש אך אם אירע שנתאחר הדבר כגון שבאו אורחים קודם שקיעת החמה והוצרך לבשל איזה תבשיל עבורם יכול להעמיד על הפטפוט לבשל אף שלא יתבשל עד השקיעה רק כחצי בישול סגי ויניחנו עומד על הפטפוט עד שיגמר בשולו ומותר לסלק ממנו בלילה דהא אין עומד על הגחלים:

The halacha

7. Many Poskim hold (חשלא) [like חנוניה] that a stove which was heated with peat (חשלב) or wood (חשלו) and is not גרוף or קטום one may not place in it or upon it (חשליד) on Erev Shabbos before sunset (חשלה) a pot containing food or liquid (חשלו) to allow it to remain for use at night or for Shabbos during the day (חשלו) if by the arrival of Shabbos (חשלה) the food will not be cooked (חשלא) (half cooked or in case of necessity even one third cooked) (חשמ). This is prohibited as a gezerah - one should not stir the coals on Shabbos to complete the cooking (חשמא).

If the stove was גרוף before Shabbos, that is, all the coals were removed, or קטום - all the coals were covered (תשמו) * (see 4), even if the food has not reached בן דרוטאי yet, כמאכל בן דרוטאי is permissible (תשמו).

We are not afraid that he would stir the coals even though it is only קטום [that is, and not גרוף - where the coals were removed] - since he has indicated that he has no need for the coals (תשמו) (היסת) (היעת) (see Note page 328). Therefore, even if the coals caught fire again (תשמו) (קטמה והובערה) it is permissible (תשמו).

Coals which have dimmed and became gray (וחלים שעממו) are considered as קטום (תשמו) [even though it happened by itself and not by his activity] (תשמו), since he did not reignite them (תשמו).

If a person placed a pot of food on the fire on Erev Shabbos, we have learned that if by the arrival of Shabbos it will be cooked he may allow it to remain on the fire even if not קטום or גרוף. The reason we are not afraid that he will stir the coals is that even without stirring it can become cooked completely by night, and in addition, it is edible in its present state - though with difficulty (תשמו) (על ידי הדחק).

*Note: Although to be considered as קטום all the coals must be covered, one is not required to cover the coals in a way that no fire is discernible (תשמו). A thin covering of ashes is sufficient (תשמו).

Some Poskim hold (תשנו) [like ריבון] that even if a food was cooked (נתושל כל צרכו) and even if it was cooked completely (נתושל כל צרכו) if it is מוטמק ויפה לו, that is, if further cooking is beneficial for him (תשנו) (see 17) we are afraid that he may stir the coals to hasten the completion of cooking or to improve it (תשנו). Therefore, according to this view, even if it is cooked בן דרוטאי it is comparable to a food which was partially cooked but has not yet reached בן דרוטאי (תשנו) and קטום or גרוף is required (תשנו).

The minhag is like the first view (תשנו). However, it is preferable that food should be cooked completely (נתושל כל צרכו) before the arrival of Shabbos and a blech should be placed over the fire (תשנו) (see page 338).

If unexpected guests arrived close to Shabbos and he is required to cook for them, he may place a pot of food upon the tripod or grate which is above the coals [or onto our stoves] (תשנו), even though it will be cooked by sunset only halfway (תשנו). Since it is not resting upon the coals (see G 23), the pot of food may be removed for use - even for the evening seudah (תשנו).

Some Poskim hold (תשנו) that since we are not certain of the exact moment of the commencement of Shabbos (תשעה) and we are required to refrain from melacha before sunset (תשנו), nowadays this allowance of קטום חייח does not apply (תשנו). Since our stoves of gas [or electric] cook more rapidly than their stoves [raw food placed before Shabbos can be completed in time for the evening seudah] thereby lacking the indication that he does not intend to use this food for the evening seudah (תשעה).

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

(כו) מה דין תנורים שלנו לשהות בתוכם, די"ל דדינם ככירה א' מדכ' המאירי בשבת ל"ו ע"ב דהיכן דהאור שולט הוי ככירה, וב' יש בהם טערמוסטאט/טרמוסטט/ שאינו מניח להם להתחמם ביותר. תשובה: סברת כתר"ה נכונה שיש גם בתוכם דין כירה, שמותר לשהות ולא להחזיר.

תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

לא יתן עד שיגרוף – [1] פירש בקונטרס משום תוספת הבל ואין נראה לר"י דאפילו גרופה וקטומה היא מוספת הבל יותר מכמה דברים השנויין בכמה טומנין ועוד דחנניה שרי להשהות אף כשאינה גרופה ולא אסרו מוסיף הבל אלא דוקא בהטמנה אבל להשהות שרי וכשאינה גרופה אסרי רבנן דחנניה [2] משום דילמא אתי לאחתויי.

תוספות מסכת שבת דף לו עמוד ב

חמין ותבשיל - נראה לר"י דסתם חמין ותבשיל היינו אפי' לא בשיל כל צרכו אלא כמאכל בן דרוסאי דהא כי מוקי מתניתין להחזיר תנן הוי מתניתין כחנניה דשרי חמין ותבשיל להשהות על גבי כירה אפילו בשאינה גרופה אפילו לא בשיל כל צרכו ולא כרבנן ואמאי ודילמא מתניתין אפילו כרבנן ומתני' בחמין ותבשיל שנתבשלו כל צרכן דמודו רבנן דמשהין ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אלא ודאי משום דסתם חמין ותבשיל כמאכל בן דרוסאי נמי משמע ומיהו סתם חמין ותבשיל הוי נמי בשיל כל צרכו כדמוכח בסוף שמעתין (דף לח). גבי קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר אע"פ שיש לדחות ושם אפרש בע"ה ואפילו אי סתם חמין ותבשיל לא הוה בשיל כל צרכו צריך לומר הא דאסרי בית שמאי להחזיר היינו אפילו חמין שהוחמו כל צרכן וכן לבית הלל באינה גרופה מדקאמר בגמרא (דף לח:): ואף רבי אושעיא סבר מחזירין אפילו בשבת דאמר רבי אושעיא פעם אחת כו' והעלנו לו קומקומוס של חמין ומזגנו לו את הכוס והחזרנוהו למקומו ואי לא אסיר בהוחמו כל צרכן מנא ליה דמחזירין אפילו בשבת דילמא הוחם כל צורכו הוה ואם תאמר ואם סתם חמין ותבשיל הוי בין בשיל כל צרכו בין לא בשיל אם כן סברי בית שמאי מצטמק ויפה לו אסור כיון דאסיר תבשיל שבישל כל צרכו ואם כן היכי שרי חמין שלא הוחמו כל צרכן והא יפה לו הוא ואור"י דודאי תבשיל אסרי בית שמאי משום דלעולם יפה לו אע"ג דנתבשל כל צרכו אבל חמין שאין יפה להם אלא עד כדי צרכן אבל מכאן ואילך רע להן כדמוכח לקמן לא אסרי בית שמאי דליכא למיגזר שמא יחתה דבלא חיתוי יוחמו כל צרכן.

ספר שערים מצויינים בהלכה

לא יתן עד שיגרוף. יש כאן שלשה שיטות בהיתר הגרופה, (א) שיטת הרמב"ן והרשב"א שצריכים לגרוף כל הגחלים ממ"ש עד שלא ישאר שם כלום, ומקורם מהירושלמי שכתב הגורף צריך לטאט בידו הדה אמרה הגורף צריך שיגרוף כל צרכו ודיוקם ממ"ש בידו. וכ"ז בכירה אבל תנור אסור אפי' בגרופה דגזרינן אטו גריפה, עיין בדבריהם. (ב) דעת הרמב"ם (שבת פ"ג ה"ו) שכתב דאיסור תנור הגרוף הוא מפני שהגורף אינו גורף אלא רוב האש ועצמה, וא"א לגרוף כל האש עד שלא תשאר ניצוץ אחת, ומפני שהבלו חם

שמא יחתה כדי לבער הניצוצות הנשארות בתנור. וכתבו המ"מ (שם ה"ד) והרשב"א דלשיטת הרמב"ם מותר בכירה אפי' אם נשאר ניצוצות מעטים, ומפני כך אין לחוש לחיתוי. (ג) דעת הבעל המאור והר"ן דדי שיגרוף ויסלק הגחלים לצד אחד, ויניח הקדרה במקום הגרוף, ובוה ניחא מדוע גזרו בתנור כיון שהבלו מרובה אתי לחתויי בגחלים שכבד

משנה ברורה סימן רנג

(ד) שכסה הגחלים - היינו (טו) כל הגחלים וא"צ לקטום עד שאין ניכר שם אש כלל (טז) רק בכסוי אפר כל שהוא מלמעלה על פניהם סגי ואפילו (יג) הובערה (יח) אח"כ שרי [גמרא]. עוד אמר שם דאפילו היו הגחלים של רותם שאינם ממהירין להכבות ג"כ שרי והטעם בכל זה כיון דגילה דעתו דלא בעי לגחלים סגי דבדאי לא אתי לחיתויי. עוד איתא דגחלים שעממו [היינו שהוחשך קצת מראיתן] הרי הן כקטומה והטעם דכיון שלא חשש ללבותן שלא יעוממו מוכחא מלתא שאינו קפיד בחתויה [רשב"א]:

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן צג

אבל בתנורי הגעז שאין הדרך כלל לבשל בכסוי פח מתכות אין לך היכר גדול מזה שמסלק דעתו מלחתות ואין לחוש לחתוי, ונמצא שלפי"ז יש לתנורי הגעז שכיסה בפח מתכות דין כירה קטומה...

ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים אלא שיכסה רק את האש לבד נמי אפשר יש להתיר דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים כדי שהיכר יהיה גם במקום החתוי כמו הקטום שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק מ"מ כיון שהיתר ההיכר מצינו בהיכר שבמקום החתוי אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש לא יועיל שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית שזה נראה יותר בכסוי האש. אבל כיון ששם היו תרווייהו למעליותא שמפחית את החום והיה במקום החתוי אפשר הוא בדוקא ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים, אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב יש להקל בשעת הדחק ואין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד.

חזון	הלכות שבת סימן לו	א"ש
(יא)	שהיי דוהוג צאלנו בקי שפתילת האש למטה תחת הפטפוט ושפתין הקדירה למעלה על הפטפוט, והאש תחת שולי הקדירה דונו ככירה שאינה גרופה, ואף אם מעמידין פח של מתכת ומשימין הקדירה צחוק הפח מי"מ לא השיצ כדן נתן קדירה ריקנית על הכירה להפסיק דכח לא הוי רק ככיסה את הכירה בכיסויי והעמיד הקדירה על הכיסוי דזה השיצ על גבה וכמש"כ לעיל סק"ט, והלכך אם נטל אין מחזירין בשבת אפי' עודה צידו ודעתו להחזיר, ואם העמיד קדירה ע"ג קדירה, קדירה בעליונה נטל ומחזיר, דע"ג קדירה אין צו משום איסור שהי' וכמש"כ סק"ט והלכך כל שאין צו משום איסור צישול כגון שהוא דבר יבש שאין צו מרק או צישול שהוא רותח ואפי' נלטנן, אצל לא נלטנן לגמרי, מחזירין ע"ג הקדירה,	

הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף לו עמוד ב

(ב) יקטום. יכסה באפר ואף שבמציאות בהמשך היום אינו ממעט החום ולא פעל כלום, ואינו מתקן כלום מ"מ בעצם המעשה בע"ש להראות שממעט חומו עתה סגי בהיכרא זו שמראה שמיסח דעת מלחתותו. (א"ה. ומתורץ בזה קו' התוד"ה לא וכן קושיית הר"ן דאף בגפת שייך קטימה).

והנה בקטימה סגי לכסות הגחלים מלמעלה וא"צ לקטום לגמרי מכל צדדיהם וכ"ה בירושלמי. ועד שיגרורו היינו לגמרי, ולא מועיל גריפה לצד לבד, אף דבדאי הוי היכר לא סגי בזה אלא סילוק לגמרי. ואף דלדעת בעה"מ סגי בגריפה לצד הכירה, מ"מ לא קיי"ל הכי. וגרורו וקטום ע"י אחר מהני מאחר שנר' מעשה היכר.

משנה כירה שהסיקה וכו'. מבואר מהסוגיא
כאן דאכלו מאכלי חמין בשבת, וכתב
בבעל המאור (טז: מדפי הרי"ף) דתקנת
רבתינו לענג את השבת בחמין, וכל מי שאינו
אוכל חמין צריך בדיקה אחריו אם הוא מין,
ואם מת יתעסקו בו עממין כו'. ועי' ברא"ש
(פ"ג סוף ה"א) שכתב לענין אכילת חמין
וישראל אדוקין במצות עונג שבת ולא ישמעו
להחמיר כו' עי"ש. ובכלבו (סי' לא) כתב
בשמו, דכל שאינו מאמין ואוסר החמין צריך
בדיקה אחריו אם הוא מין. ועי' במטה משה
(סי' תע) שכתב בשם הכלבו, שכל זה כשאינו
אוכל חמין משום שסבור שיש איסור בדבר,
אבל כשאינו אוכלו משום שמצטער באכילתו
לית לן בה. ועי' ברמ"א (סי' רנז ס"ח) שכתב
ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין בשבת
כי זהו מכבוד ועונג שבת וכו' עי"ש ועי'